

ΜΝΗΜΗ ΡΙΧΑΡΔΟΥ ΝΙΚΟΛΑΟΥ ΓΟΥΔΕΝΗΟΥΕ - ΚΑΛΛΕΡΓΗ ΤΟΥ ΘΕΜΕΛΙΩΤΟΥ ΤΗΣ ΠΑΝΕΥΡΩΠΗΣ *

ΟΜΙΛΙΑ ΤΟΥ ΑΚΑΔΗΜΑΪΚΟΥ Κ. ΝΙΚ. Κ. ΛΟΥΡΟΥ

Ἐξ ἀδικίας προχωρεῖ κάποτε ἡ ροὴ τῆς ἱστορίας. Κάποιος ἀνάβει τὸν σπινθῆρα μιᾶς ἰδέας, τὴν προωθεῖ ὅσο μπορεῖ καὶ ὕστερα ξεφεύγει ἢ δάδα μὲ τὸν καιρὸ ἀπὸ τὰ χέρια του, ἀλλὰ τυχαίνει νὰ γίνεταί λάβαρο, σύνθημα καὶ σκοπὸς πὸν πνίγει τὸν πρωτοπόρο στὴ λησμονιά.

Αὐτὸ περίπου ἔχει συμβεῖ μὲ τὸν ἰδρυτὴ τῆς Πανευρώπης, πὸν ἀφοῦ γονιμοποίησε τοὺς λαοὺς τῆς μὲ τὴν καλλιέργεια μιᾶς ὀρθῆς προθέσεως, δὲν ἀναφέρεται κἂν πιά μέσα στὶς πολύπλευρες προσπάθειες πὸν κληροδότησε.

Παρηγορητικὴ ὡστόσο εὐκαιρία παρέχει μιὰ φωτογραφία μὲ πέντε λόγια ἀπὸ κάτω («in memoria Goudenhoue - Kallergi») ¹, πὸν κυκλοφόρησε μὲ τὴν εὐκαιρία τῆς ἀπονομῆς τοῦ βραβείου Καρλομάγνου 1977 στὸν Πρόεδρο τῆς Ὁμοσπονδιακῆς Δημοκρατίας κ. Walter Shell, καὶ τὸ δημοσίευμα τῆς ὀμίλιας του μὲ τὸν τίτλο «Πρόταση γιὰ ἓνα εὐρωπαϊκὸ σύνταγμα». Ὁ Γερμανὸς Πρόεδρος ἐκφράζει τὴν πεποίθησή του πὸς «Δὲν θὰ μπορέσουμε νὰ ἀποκτήσουμε ἐνωμένες συνθήκες, παρὰ ἂν βρεθοῦμε ὅλοι μαζί στὸ Κέντρο μιᾶς εὐρωπαϊκῆς ἐνώσεως μὲ τὴν πραγματικὴ ἔννοια τῆς λέξεως».

Αὐτὲς οἱ δηλώσεις ἀπὸ ἐπίσημο στόμα δὲν μποροῦν παρὰ νὰ ξαναφέρουν στὴ μνήμη μὲ συγκίνηση τὸν ἥρωα πὸν εἶχα συναντήσῃ στὰ πρῶτα χρόνια τοῦ 30 στὴν Ἀθήνα. Ἐνας ψηλὸς κομπὸς ἀριστοκράτης, ὅπως κυκλοφοροῦσαν τότε σὰν ξεπερασμένα σύμβολα τῆς θρυμματισμένης αὐτοκρατορίας τους οἱ εὐγενεῖς αὐστριακοί, ὁ Goudenhoue Καλλέργης μᾶς μίλησε τότε στὴν Ἀθήνα γιὰ τὴν σημασία τῆς συνεργασίας καὶ συνεννόησεως τῶν Εὐρωπαϊκῶν Χωρῶν σὰν προφητεία τῆς ἀδί-

* Συνεδρία τῆς 23ης Φεβρουαρίου 1978.

1. Ὁργάνωση Dragan. Ρώμη, Αὐγούστος - Σεπτέμβριος 1977, Ἀριθμ. 8 - 9.

ρητης ανάγκης. Τὸν συνόδευε ἡ κορυφαία ἠθοποιὸς τοῦ Burgtheater τῆς Βιέννης, ἡ περίφημη *Ida Roland*, σύζυγός του, καὶ ἡ παρουσία τοῦ ζεύγους στὴν μεταπολεμικὴ Ἀθήνα εἶχε προκαλέσει σημαντικὸ κοινωνικὸ ἐνδιαφέρον. Στὴν ἐξέλιξη τοῦ στοχασμοῦ τοῦ *Goudenhove Καλλέργη*, ἂν ἐπιχειρήσει κανεὶς νὰ ἐκφέρει σκέψεις γιὰ τὶς ψυχολογικὲς ἀφετηρίες του, θὰ πρέπει νὰ ἐπισημάνει τοὺς παράγοντες πρὸ πέρα ἀπὸ τοὺς πολιτικοὺς σκοποὺς.

Στὸν Αὐστριακὸ ἀριστοκράτη τῆς ἐποχῆς τοῦ συμβολικοῦ χαιρετισμοῦ τοῦ *Küss die Hand* καὶ τοῦ *Gehorsamster Diener*, ἡ μεταπολεμικὴ ἠττημένη συρρίκνωση τῆς πατρίδας τοὺς τοῦ εἶχε ἀναμφίβολα προκαλέσει συγκλονισμό. Οἱ συμπατριῶτες τοῦ *Metternich* πρὸς εἶχε διακηρύξει πὼς «Ἄν δὲν ὑπῆρχε στὴ μέση τῆς Εὐρώπης ἡ Αὐστρία θὰ ἔπρεπε νὰ δημιουργηθεῖ», δὲν μπορούσαν παρὰ νὰ θρηνοῦν τὴν ἀντίθετη ἐξέλιξη τῆς ἱστορίας.

Ὑστερα ὅμως ἀπὸ τὴ συνείδηση τῆς πραγματικότητας, ὁ ἐμπνευσμένος δραματιστὴς δὲν σταμάτησε στοὺς θρήνους καὶ στὴν καταθλιπτικὴ πατριωτικὴ ἀπογοήτευση. Ἄνοιξε τὰ μάτια του πρὸς τὸ μέλλον ὅπου μάντευε τὴ σημασία τοῦ σωτήριου πανευρωπαϊκοῦ συγκεντρωτισμοῦ ἀπέναντι στὴν ἀνάπτυξη τῶν Ὑπερδυναμῶν. Ὅ,τι εἶχε ἀποτύχει ὁ φεουδαλισμὸς τοῦ *Μέττερνιχ* μὲ τὶς διπλωματικὲς του προσπάθειες, μπορούσε νὰ ἀντικατασταθεῖ μέσα στὰ μεταπολεμικὰ διεθνεῖς πλαίσια, μὲ τὴν δημοκρατικὴ πανευρωπαϊκὴ συνεργασία ἀνεξάρτητων λαῶν. Ἐκεῖ στήριξε τοὺς στοχασμοὺς του καὶ προσπάθησε μὲ τὴν πολύτιμη βοήθεια τοῦ *Rorovici* νὰ διαμορφώσει συγκεκριμένους προτάσεις, διατυπωμένους σὲ διάφορα δημοσιεύματα. Ἀυτὰ καὶ ἡ ἀκατάπανστη προσωπικὴ παρουσία καὶ δραστηριότητα τοῦ ἐμπνευσμένου πρωτοπόρου, ὑπῆρξαν οἱ πραγματικὲς θρυαλίδες πρὸ ἀναφαν τὴν φλόγα γιὰ τὸ πανευρωπαϊκὸ ξεκίνημα.

Τὸ σύνθημά του στὴν ἀνήσυχη μεταπολεμικὴ ἐποχῇ ἦταν ὅτι «ἡ πολιτικὴ δὲν εἶναι σήμερα πιά μιὰ κοινωνικὴ διασκέδαση ὅπως στὰ παλιὰ φεουδαρχικὰ χρόνια, ἀλλὰ μιὰ ὑποχρέωση γιὰ κάθε πολίτη». Μ' αὐτὸν τὸν ἐν γένεσιν σκοπὸ ἴδρυσε στὰ 1923 τὴν «Πανευρωπαϊκὴ Ἐνωση». Τὴν ἴδια χρονιά κυκλοφορεῖ τὸ βιβλίο του «Ἀγῶνας γιὰ τὴν Πανευρώπη» ὅπου ἐκδηλώνεται μὲ ἐπιχειρηματικὴ πολυμάθεια ἡ πολιτικὴ του σκέψη. Καὶ γιὰ ν' ἀποφύγει κάθε παρεξήγηση τονίζει προκαταβολικὰ πὼς «ἡ Πανευρώπη δὲν ἀντιτίθεται σὲ καμιά ἐθνικὴ ἰδεολογία, ἀλλὰ ἀντίστροφα ὑποστηρίζει τὴν πραγματοποίησιν τῆς κάθε μιᾶς... Τὸ μεγαλεῖο καὶ ἡ ἀνωτερότητα τῆς Εὐρώπης προέρχονται ἀπὸ τὸν διαχωρισμὸ τῆς σὲ ἔθνη καὶ τὴν παράδοσή τους... Ὅποιος θὰ ἤθελε νὰ ἀποβάλλει τὸν σπόρο τῆς ἐθνικῆς ὑποστάσεως τῶν κρατῶν δὲν θὰ ὀδηγοῦσε σὲ ἔργο ἐποικοδομητικὸ, ἀλλὰ σὲ διά-

λωση... Οί σχέσεις με τή Ρωσία θά μπορούσαν νά γίνουν στενές και ἀμφοτερόπλευρα ἀποδοτικές, ὑπό τόν ὄρο τῆς Εὐρωπαϊκῆς Ἐνώσεως... ἡ Εὐρωπαϊκὴ δυναμικότητα συγκεντρωμένη στήν Ἐνωση θά μπορούσε νά συμβάλει ἀποτελεσματικά και στήν ἀνάπτυξη τῆς Ρωσίας και τῆς Κίνας... Ἡ Ἐνωση τῆς Εὐρώπης δέν εἶναι ὁ μοναδικός σκοπός ἀλλά ἓνα βῆμα γιά τήν Ἐνωση τῆς ἀνθρωπότητας».

Ὁ Goudehove Καλλέργης δέν ἀμφισβητεῖ τὰ δικαιώματα τοῦ Κομμουνισμοῦ μικροτέρων χωρῶν τῆς Εὐρώπης. Προτιμοῦσε ὅμως νά μὴν ἐνταχθεῖ τὸ σύστημα σ' αὐτήν ἀλλά νά ἀναζητήσῃ σύνδεσμο με τήν Ἀνατολή. Ὡστε προεῖδε ἀκόμα και τήν «Συνύπαρξη». Ἀπὸ τίς σκέψεις τοῦ Καλλέργη προκύπτει ἐπίσης ἡ κάπως ἐκπληκτικὴ ἐντύπωση πὼς πολὺ πρόωμα, τὴν ἐποχὴ πὸν ἔβραζε ἡ διαμάχη τῶν πολιτικῶν δογματισμῶν, εἶχε κι ὅλας διακρίνει ἐκεῖνο πὸν ἡ πείρα ἔχει σήμερα ἀποδείξει. Ὅτι δηλαδὴ στεγανές γενικεύσεις κοσμοθεωριῶν δέν κρατοῦν τίς ὑποσχέσεις τους. Ἐνῶ ἡ ἐπιλογή, ὀδηγημένη ἀπὸ τὴ σύνεση και τὸ εὐκαμπτο ἀνθρώπινο συμφέρον καταλήγει σὲ σκοπιμότερες λύσεις. Κόλλησε βέβαια στὶς ἀπόψεις του τὴν ἐτικέττα τῆς Πανευρώπης, ἀλλά εἶχε τὴν ἐξυπνάδα ν' ἀποφύγει τοὺς μονόπλευρους πολιτικούς χαρακτηρισμούς, ἀφήνοντας χῶρο στήν ὠρίμανση και τὸν ρεαλιστικὸ συμβιβασμὸ με τὴν ἐλευθερία και τίς περιστάσεις, πὸν σύμφωνα με τὸν Ἀριστοτέλη εἶναι και οἱ μόνες πὸν ἐπιτρέπουν τὴν ἐφαρμογὴ τῆς ἀρετῆς.

Ἄν αὐτὲς εἶναι οἱ βασικὲς σκέψεις τοῦ Καλλέργη, ἡ προσωπικότητά του πρέπει εἰδικότερα νά εἶχε ὑποστῆ τὴν ἐπίδραση και ἄλλων σημαντικῶν παραγόντων πὸν δέν ἔχουν λεπτομερειακὰ ἐρευνηθεῖ, ἀλλά πὸν σίγουρα ὑπάρχουν.

Ὁ πανύψηλος ἀριστοκράτης, ἦταν γιὸς τοῦ Πρέσβυ τῆς Αἰσθρίας στὸ Τόκιο, ὅπου γεννήθηκε στὶς 17-11-1894. Ὁμως πέρα ἀπὸ τὸ πατρικὸ κληρονομικὸ ἀνάστημά του, τὰ χαρακτηριστικὰ τοῦ προσώπου του και τὸ χρῶμα τοῦ δέρματός του ἦταν ἀσιατικά, προσδίνοντας στὸν συνδυασμὸ ἰδιαίτερη χάρη. Και τοῦτο γιατί ἡ μητέρα του ἦταν Ἰαπωνέζα. Πρέπει λοιπὸν νά ληφθεῖ ὑπ' ὄψη και ἡ ψυχοπνευματικὴ παρουσία τῆς φιλοσοφημένης Ἀπὸ Ἀνατολῆς μέσα στὴ φαῖα οὐσία τοῦ ἐμπνευστοῦ. Ἀλλὰ και κάτι ἄλλο ἔχει ἀναμφίβολη σημασία πὸν ἐνδιαφέρει τὴν Ἑλλάδα. Ἡ μάμμη του ἦταν ἀπόγονος τῆς μεγάλης Κρητικῆς οἰκογένειας τῶν Βυζαντινῶν Καλλέργηδων, πὸν εἶχαν διαπρέπει στοὺς ἀγῶνες τῆς Κρήτης. Τέτοια κύτταρα δέν ἀχρηστεύονται, ἀλλά ἀναζωογονοῦνται μέσα στὰ μείγματα. Και δέν θά ἦταν παράξενο νά ἀναζητηθοῦν στοὺς δραματισμοὺς τοῦ Goudehove Καλλέργη, ἐλληνικὲς φιλοσοφικὲς ἀφετηριὲς Πλατωνικῆς ποιότητας, πὸν πάντα θά ἐμπνεοῦν τὸν ἐλεύθερο και συνετὸ Εὐρωπαῖο.

Γιὰ τοῦτο ἡ ἐπικαιρότητα τῆς Πανευρωπαϊκῆς Ἐνώσεως πὸν ξεκίνησε ἀπὸ τὴν παραπάνω παρουσία, ἔχει τὴν ὑποχρέωση νά τιμῆσῃ τὴ μνήμη τοῦ μεγάλου

«Ελληνοαυστριακοασιάτη Εὐρωπαίου», καὶ ἡ Ἑλλάς νὰ ἐξάρει τὴν πατρικὴ καταγωγή του. Ἄς ἀναληφθοῦν ἀρμόδιες σχετικὲς πρωτοβουλίες γιὰ νὰ ἀναπληρωθεῖ ἡ ἱστορικὴ ἀβελτηρία.

Ὁ Goudenhove Καλλέργης ἔσβυσε στὶς 27-7-1972 στὸ Acheus τοῦ Vogarlberg καὶ τοῦ ἀξίζει κάποιον βῆθρον ἀναμνηστικὸ γιὰ τὰ πρωτοποριακὰ δικαιώματά του σὲ ἕνα μέλλον ποὺ τὸ περιμένουμε εὐτυχέστερο, ἀλλὰ καὶ γεμάτο ἀμφιβολίες καὶ ἀνθρώπινα ἐρωτηματικά. Ἀποτραβηγμένο στὴ γαλήνη, κάποια μελαγχολία θὰ συνόδευε ἴσως τὴν ἀπομόνωσή του. Ἀλλὰ δὲν μπορεῖ παρὰ νὰ ἀπολάμβανε τὴν ἱκανοποίησιν ὅτι ὁ σκοπὸς τῆς ζωῆς του εἶχε καρποφορήσει τοὺς δραματισμούς του γιὰ τὴν εὐρωπαϊκὴ οἰκογένεια.

Ἀσφαλῶς θὰ θώπευε στὴ φαντασία του, σὰν τῆς ἐγγονῆς του, τὸ μέτωπο τῆς «Κοινῆς Ἀγορᾶς».

Hommage à la mémoire de celui qui fut en 1921 et par ses multiples publications et conférences le pionnier de l'Union Européenne. L'auteur donne un aperçu de sa vie et révèle le sang japonais de sa mère ainsi que le descendance grecque de sa grandmère paternelle.

Proposition est soumise pour qu'à l'occasion de l'entrée prochaine de la Grèce au Marché Commun un piédestal commémoratif soit érigé en honneur de sa mémoire.

Ὁ Ἀκαδημαϊκὸς κ. **Γεώργ. Μαριδάκης**, λαβὼν τὸν λόγον εἶπε :

Πρῶτος ποὺ συνέλαβε τὴν ἰδέαν τῆς Πανευρώπης ὑπῆρξεν ὁ Ἐρνέστος Ρενάν, κατὰ τὸν ὅποιον οἱ λαοὶ τῆς Εὐρώπης εἶναι Ἕλληνες κατὰ τὴν παιδείαν, Ἰουδαῖοι κατὰ τὴν πίστιν καὶ Ῥωμαῖοι κατὰ τὸ δίκαιον. Ἐπρεπε, λέγει, νὰ γίνονιν δύο μεγάλοι Παγκόσμιοι Πόλεμοι, νὰ δημιουργηθοῦν αἱ τρεῖς μεγάλοι ὑπερδυναμίες εἰς τὸν κόσμον, διὰ νὰ ἐπανέλθῃ ἡ Εὐρώπη εἰς τὴν ἰδέαν τοῦ Ρενάν.

Ὁ Ἀκαδημαϊκὸς κ. **Π. Κανελλόπουλος**, λαβὼν τὸν λόγον εἶπε :

Ὁ ἀγαπητὸς φίλος κ. Λουῖρος, μετὰ τὴν ὥραία ὁμιλία του, ἀπέτισε φόρον τιμῆς στὴν μνήμη τοῦ ἰδεολογικοῦ κήρυκος τῆς Εὐρωπαϊκῆς Ἐνώσεως, τῆς Πανευρώπης, ὅπως τὴν ὀνόμαζε, Goudenhove Καλλέργη. Πράγματι, ὁ Αὐστριακὸς αὐτὸς ἀριστοκράτης ὑπῆρξε στὸν αἰῶνα μας, ἀμέσως μετὰ τὸν Α' Παγκόσμιον Πόλεμον, ὁ ἐνθερμος θιασώτης τῆς ἰδέας τῆς Εὐρωπαϊκῆς Ἐνώσεως.

Ὁ ἀγαπητὸς συνάδελφος κ. Μαριδάκης μᾶς ὑπενθύμισε, στὸν τόσο πυκνὸ σὲ νοήματα λόγο του, ποὺ μετὰ πολὺ χαριτωμένον τρόπο περιέλαβε σὲ βραχὺ χρόνον

πολλά θέματα, ὅτι ἓνας ἔξοχος Γάλλος, πολὺ πρὶν ἀπὸ τὸν Goudenhove Καλλέργη, εἶχε διακηρύξει τὴν ἀνάγκη καὶ ὑποστηρίζει τὴν ἰδέα τῆς Εὐρωπαϊκῆς Ἑνώσεως. Ὁ Γάλλος αὐτὸς ἦταν ὁ Ἐρθέστος Ρενάν. Θὰ παρακαλέσω τὸν κ. Μαριδάκη νὰ μοῦ ἐπιτρέψῃ νὰ τοῦ πῶ, ὅτι 150 περίπου χρόνια πρὶν καὶ ἀπὸ τὸν Ρενάν, ὁ μέγας μαθηματικὸς καὶ φιλόσοφος Λάϊμπνιτς εἶχε προτείνει καὶ ὑποστηρίζει, σ' ἓνα περίφημο ὑπόμνημά του, τὴν ἰδέα μιᾶς ὁμοσπονδίας τῶν Χριστιανικῶν Εὐρωπαϊκῶν Κρατῶν. Εἶχε καταρτίσει, ἂν θυμᾶμαι καλά, κ' ἓνα σχέδιο συνθήκης ἢ ὀργανώσεως τῆς ὁμοσπονδίας αὐτῆς, δηλαδή τῆς Εὐρωπαϊκῆς Ἑνώσεως. Ὁ Λάϊμπνιτς, βέβαια, ζώντας στὰ τέλη τοῦ 17ου καὶ στὶς ἀρχές τοῦ 18ου αἰῶνος εἶδε τὴν Ὅμοσπονδία αὐτή, ἀπὸ τὴν ὁποία ἀπέκλειε τὴν Ὀθωμανικὴν Ἀυτοκρατορία, ὡς Ὅμοσπονδία τῶν Ἑγεμόνων καὶ ὄχι, ὅπως ὁ Ρενάν, ὡς συνεργασία τῶν Λαῶν. Ἀλλ' αὐτὸ ἦταν φυσικό, διότι στὶς μέρες του δὲν ὑπῆρχαν — τουλάχιστον ἀπὸ νομικῆς ἀπόψεως — παρὰ μόνον ἡγεμόνες καὶ χῶρες. Δὲν εἶχαν ἀκόμα χειραφετηθῆ οἱ Λαοὶ καὶ τὰ Ἔθνη. Ἄς μοῦ ἐπιτραπῆ νὰ προσθέσω, ὅτι ὁ Λάϊμπνιτς, ὁ μέγας αὐτὸς Γερμανὸς ποὺ δὲν ἔγραφε Γερμανικά, ἀλλὰ ἔγραφε ἄλλοτε Γαλλικά καὶ ἄλλοτε Λατινικά, εἶχε ἐπιχειρήσει νὰ συμφιλώσῃ τὴν Καθολικὴ Ἐκκλησία μὲ τὸν Προτεσταντισμό.

Ἡ ἰδέα τῆς Εὐρωπαϊκῆς Ἑνώσεως, ποὺ — μὲ διαφορετικὸ τρόπο ὁ καθένας τους — εἶχαν συλλάβει ὁ Λάϊμπνιτς, ὁ Ρενάν καὶ ἄλλοι καὶ ὑπεστήριξε στὸν αἰῶνα μας ὁ Goudenhove Καλλέργης, δὲν ἔχει ἀκόμη πραγματοποιηθῆ. Ἀλλὰ ὁ δρόμος ἀνοίξε στὶς τελευταῖες δεκαετίες καὶ στὸν δρόμο αὐτὸν εἰσέρχεται καὶ ἡ Ἑλλάς. Ἐλπίζω, ὅτι στὶς ἐρχόμενες δύο δεκαετίες θὰ ὀλοκληρωθῆ ἡ μεγάλη προσπάθεια καὶ θὰ παγιωθῆ, χωρὶς νὰ χαθῆ ἡ πολύτιμη ποικιλία τῶν φυσιολογικῶν τῶν διαφορῶν Εὐρωπαϊκῶν Χωρῶν, ἢ Ἑνιαία Εὐρώπη. Ἐὰν δὲν συμβῆ τοῦτο, ἡ Εὐρώπη θὰ συνθλιβῆ μεταξὺ τῶν λεγομένων Ὑπερδυνάμεων. Καὶ αὐτὸ θὰ στοιχίσῃ ἀκριβὰ, ὄχι μόνον στὴν Εὐρώπη, ἀλλὰ σὲ ὀλόκληρη τὴν Ἀνθρωπότητα.

Ἀκολούθως ὁ Πρόεδρος κ. **Μιχαὴλ Στασινόπουλος** εἶπε:

Εὐχαριστῶ τὸν κ. Ν. Λουῦρον γιὰ τὴν τόσο ἐνδιαφέρουσα ὁμιλία του, καθὼς καὶ τοὺς κυρίους συναδέλφους, ποὺ διηύρουναν τὴ συζήτηση μὲ τὰς παρεμβάσεις των.

Δὲν θὰ ἤθελα νὰ παρατείνω τὴν συζήτηση, ἀλλὰ ὀφείλω νὰ προσθέσω ὀλίγα λόγια, γιὰ νὰ μνημονεύσω μιὰ φωνὴ πολὺ σύγχρονη σχετικὴ μὲ τὴν Εὐρωπαϊκὴ Ἑνωσι, φωνὴ ποὺ ἐνδιαφέρει ἄμεσα καὶ τὴν ἰδική μας Χώρα, τὴν Ἑλλάδα, καθὼς θὰ σᾶς ἐξηγήσω ἐν συνεχείᾳ.

Ἡ φωνὴ αὐτὴ εἶναι ἓνα βιβλίον ποὺ ἐκυκλοφόρησε μόλις πρὸ ὀλίγων μηνῶν καὶ εἶναι γραμμένον ἀπὸ τὸν κ. Jean - Marie Benoist, ποὺ ἀνήκει στὴν ὁμάδα τῶν

λεγομένων (νέων φιλοσόφων), μία ομάδα, πού ἐξεκίνησε μὲν ἀπὸ τὴν ἀριστερά, ἀλλὰ ἐν συνεχείᾳ, φαίνεται ὅτι ἀπεκήρυξε τὸν Μαρξισμό καὶ ἐπιδιώκει τὴν πρόοδο τοῦ κόσμου διὰ μέσου τῶν πνευματικῶν ἀξιῶν.

Τὸ βιβλίον αὐτὸ ἔχει τὸν πένθιμο τίτλον «*Ravane pour une Europe défunte*» δηλαδὴ «Θρῆνος γιὰ μιὰ Εὐρώπην πού ἔχει πεθάνει». Ὁ τίτλος αὐτὸς εἶναι παραλλαγή τοῦ τίτλου ἑνὸς πολὺ γνωστοῦ μουσικοῦ ἔργου τοῦ Ravel νομίζω, πού τιτλοφορεῖται «*Ravane pour une intante défunte*».

Ὁ κ. Benoit ἐπιτιμολόγησε ἔτσι τὸ βιβλίον του, ἐπειδὴ πιστεύει, καθὼς ἐκθέτει μέσα σ' αὐτό, ὅτι ἔχει παραμεληθῆ τὸ πνευματικὸ στοιχεῖο στὶς προσπάθειες γιὰ τὴν Εὐρωπαϊκὴ Ἑνωσιν, οἱ ὁποῖες περιστρέφονται ἀποκλειστικῶς στὸν χάλυβα, στὸν ἄνθρακα, στοὺς δασμούς, στὰ τελωνεῖα καὶ στὴ διακίνηση τῶν ὑλικῶν ἀγαθῶν, καὶ ἀγνοοῦνται οἱ πνευματικὲς ἀξίες καὶ ὁ ἠθικὸς κόσμος τῶν εὐρωπαϊκῶν λαῶν. Σ' αὐτὰ ὁμως κυρίως τὰ στοιχεῖα, κατὰ τὸν συγγραφέα, θὰ ἔπρεπε νὰ βασισθεῖ ἡ Εὐρωπαϊκὴ Ἑνωσιν, πού θὰ εἶναι ἔτσι πολιτικὴ καὶ πνευματικὴ Ἑνωσιν, ὅπως τὴν ὀραματίσθηκαν οἱ ἀρχικοὶ θεμελιωταὶ της.

Τὴν Ἑλλάδα ἐνδιαφέρει ἄμεσα αὐτὸ τὸ βιβλίον, γιὰτὶ ὁ κ. Benoit τονίζει ὅτι αὐτῆς τῆς Εὐρώπης, πού θὰ εἶναι ἐνωμένη μὲ θεμέλιον τὸ πνεῦμα τῶν εὐρωπαϊκῶν λαῶν, φυσικὴ προτείνουσα θὰ εἶναι ἡ Ἑλλάς καὶ εἰδικότερα ἡ Ἀθήνα, ὡς κοιτὶς τοῦ πολιτισμοῦ. Ἐπιμένει σὲ διάφορα σημεῖα τοῦ βιβλίου του, ὅτι μιὰ τέτοια Εὐρωπαϊκὴ Ἑνωσιν πρέπει νὰ συγκλίνει πρὸς τὴν Ἀθήνα, καὶ διὰ μέσου αὐτῆς νὰ ἀκτινοβολεῖ πρὸς τὴν Μεσόγειον καὶ πρὸς τὶς ἀκτὲς τῆς Βορείου Ἀφρικῆς.

Φυσικά, ὡς Ἑλλήν συνεκινήθη μὲ αὐτὴν τὴν πρότασιν ἑνὸς νέου Εὐρωπαϊοῦ φιλοσόφου καὶ σκέπτομαι ἀκόμη καὶ τώρα, πὼς θὰ ἔπρεπε νὰ ὑποδεχθοῦμε καὶ νὰ ἀξιοποιήσουμε αὐτὴ τὴν πρότασιν, πού τόσο πολὺ τιμᾷ τὴν Χώρα μας. Παρουσίασα ἤδη αὐτὴ τὴν πρότασιν τοῦ κ. Benoit μὲ ἓνα ἄρθρον μου στὴν ἐφημερίδα «Καθημερινή» τὸν Ἰούνιον ἢ Ἰούλιον τοῦ 1977, καὶ ἴσως θὰ ἔπρεπε μιὰ οὐσιωδέστερη ἐκδήλωσιν νὰ γίνετο ἐδῶ, γιὰ νὰ ἀξιοποιηθεῖ αὐτὴ ἡ ἰδέα.

Ἐν συνεχείᾳ ὁ Ἀκαδημαϊκὸς κ. **Λεων. Ζέρβας,**

Παρατηρεῖ ὅτι εἰς ὅσα ἐλέχθησαν δὲν ἀνεφέρθη ἓνας ἀθροῦβος καὶ ἀπὸ ἐτῶν δρῶν θεσμός: Ἡ Ἐπιστημονικὴ Ἑνωσιν τῆς Εὐρώπης, θεσμός, πού προσπαθεῖ νὰ γεφυρώσῃ τὸ διαρκῶς εὐρυνόμενον χάσμα. Εἰς τὴν ἀθροῦβον αὐτὴν Ἑνωσιν, ἀντιπροσωπεύεται καὶ ἡ Ἑλλάς. Μετὰ τὴν οἰκονομικὴν Ἑνωσιν, εἶναι ἴσως τὸ σημαντικώτερον βῆμα πού γίνεται πρὸς τὴν Ἑνωσιν τῶν Κρατῶν τῆς Εὐρώπης.

Ὁ Ἀκαδημαϊκὸς κ. Π. Ζέπος,

Ἐκφράζω τὴν χαρὰν μου δι' ὅσα εἶπεν ὁ κ. Ν. Λοῦρος ἐν σχέσει πρὸς τὸν *Goudenhoue Callergis*, τὸν πρωτοπόρον αὐτὸν καὶ ὄνειροπόλον προπαγανδιστὴν τῆς Ἑνωμένης Εὐρώπης. Δράττομαι τῆς εὐκαιρίας, διὰ νὰ ὑπενθυμίσω, ὅτι τοὺς πολιτιστικὸς σκοποὺς μιᾶς Ἑνωμένης Εὐρώπης ἐπιδιώκει καὶ τὸ ἐσχάτως συσταθὲν Εὐρωπαϊκὸν Πολιτιστικὸν Κέντρον Δελφῶν, τοῦ ὁποῖου εἶμαι πρόεδρος. Τὸ Κέντρον αὐτὸ ἔχει σκοπὸν τὴν πολιτιστικὴν προσέγγισιν τῶν λαῶν τῆς Εὐρώπης. Τελεῖ ὑπὸ τὴν αἰγίδα τοῦ Συμβουλίου τῆς Εὐρώπης καὶ ἀναπτύσσει τὴν δρᾶσίν του συμφώνως πρὸς πρόσφατον ἑλληνικὸν νόμον τοῦ 1977. Εἶναι δημιουργημα τοῦ Ἑλληνικοῦ Κράτους, ἀπὸ τὸ ὁποῖον ἐπιχορηγεῖται καὶ τὸ ὁποῖον προσβλέπει μὲ αἰσιοδοξίαν εἰς τὴν ἐπίτευξιν ζωηρᾶς εὐρωπαϊκῆς ἀκτινοβολίας τοῦ Κέντρον αὐτοῦ τῶν Δελφῶν.

Ὁ Ἀκαδημαϊκὸς Νικ. Κ. Λοῦρος,

Χαίρω καὶ εὐχαριστῶ ὅτι ἡ σύντομη ὁμιλία μου ἄνοιξε τοὺς ἄσκους τοῦ Αἰόλου τῆς σοφίας, γιὰ νὰ ἀκουστοῦν ὅσα δόθηκε ἡ εὐκαιρία νὰ ἀναπτυχθοῦν ἀπόψε γιὰ τὶς ρίζες τῆς Εὐρωπαϊκῆς Συνεργασίας.

Ποιὸς δὲν θυμᾶται τοῦ Leibnitz τὶς ἀπόψεις καὶ τὴν προσευχὴ τοῦ *Renan* στὴν Ἀκρόπολιν, ἐκδήλωσιν τοῦ θαυμασμοῦ του γιὰ τὴν Ἑλλάδα. Ἐξαιρετικὰ ἐνδιαφέροντα εἶναι ἐπίσης ὅσα ἀνέφερε ὁ Πρόεδρος κ. Στασινόπουλος, σχετικὰ μὲ τοὺς νέους Γάλλους φιλοσόφους καὶ τὶς φιλελληνικὰς προτάσεις τοῦ *Benoist* ποὺ ἔτυχε νὰ ξεφυλλίσω κι ἐγὼ στὸ βιβλίον του. Ἄς μοῦ ἐπιτραπῆ μάλιστα νὰ προσθέσω στὸν ἀνησυχητικὸν τίτλον τῆς *Pavane* καὶ τὸν τίτλον τοῦ βιβλίου ἐνὸς ἄλλου ἀπὸ τοὺς νέους γάλλους φιλοσόφους, τοῦ *De Bries*, χαρακτηριστικὸν γιὰ τὴν σύγχρονη ἀναζητητικὴ νοοτροπία.

«*Dieu est mort, Marx est mort et moi je ne me sens pas très bien*».

Ὁ σκοπὸς ὅμως τῆς ἀνακοινώσεώς μου ἦταν ἄλλος καὶ αὐτὸς ἔχει ἀπομακρυνθεῖ ἀπὸ τὴν συζήτηση. Ἔτσι πρέπει πάλι νὰ σημειώσω πὼς σκοπὸς μου ἦταν νὰ τιμῆσω τὴν μνήμην τοῦ *Goudenhoue-Kalergi*, ποὺ ἀναμφισβήτητα ὑπῆρξε ὁ θεμελιωτὴς καὶ ὑποκινητὴς τῆς σύγχρονης Πανευρώπης. Καὶ νὰ ὑπογραμμίσω τὴν μερικὴ ἑλληνικὴ καταγωγή του, ποὺ θὰ ἔπρεπε νὰ ἐκτιμηθεῖ ἰδιαίτερα ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα.